

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 21. 5. 2012
COM(2012) 226 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Národné stratégie integrácie Rómov: prvý krok pri implementácii rámca EÚ

{SWD(2012) 133 final}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Národné stratégie integrácie Rómov: prvý krok pri implementácii rámca EÚ

1. Úvod

V posledných rokoch sa situácia Rómov¹ stáva čoraz väčším centrom politickej pozornosti pre Európu. Rómovia – najväčšia menšina Európy s počtom približne 10 až 12 miliónov občanov – sú veľmi často obeťami rasizmu, diskriminácie a sociálneho vylúčenia a žijú vo veľkej chudobe, chýba im prístup k zdravotnej starostlivosti a dôstojnému bývaniu. Mnoho rómskych žien a detí je obeťou násillia, vykorisťovania a obchodovania s ľuďmi², a to aj v rámci ich vlastných komunít. Mnohé rómske deti sú na uliciach namiesto chodenia do školy. Zaostávajúca úroveň vzdelania a diskriminácia na trhoch práce viedli k tomu, že Rómov charakterizuje vysoká nezamestnanosť, vysoký podiel neaktívnych osôb, resp. nenáročná práca vyžadujúca nízku kvalifikáciu a pracovné miesta s nízkou mzdou. Spôsobuje to stratu potenciálu, v dôsledku čoho je úsilie o zabezpečenie rastu ešte väčšmi sťažené³. Lepšia integrácia Rómov je preto morálnym aj ekonomickým imperatívom, čo si navyše vyžiada aj zmenu postoja väčšiny ľudí, ako aj členov rómskych komunít.

Členské štáty majú prvotnú zodpovednosť a právomoc na zmenu situácie marginalizovaných skupín obyvateľstva, takže opatrenia na podporu Rómov sú predovšetkým v ich rukách. S cieľom poskytnúť podporu pri riešení tejto situácie EÚ sprístupnila širokú škálu právnych, politických a finančných nástrojov. Hoci osobitné vnútroštátne okolnosti, potreby a požadované riešenia sa v rôznych častiach Európy veľmi líšia, spoločné hodnoty slobody pohybu a základných práv a spoločné ciele politickej stability, hospodárskej prosperity, sociálnej súdržnosti a solidarity medzi členskými štátmi si vyžadujú celoeurópsky prístup k politike zameranej na integráciu Rómov. Okrem toho pretrvávajúce problémy v úplnej integrácii Rómov-občanov EÚ do ich spoločenstiev priamo ovplyvňuje širšie vzťahy EÚ s tretími krajinami, napríklad pokiaľ ide o vízové požiadavky, ktoré niektoré z týchto krajín uplatňujú voči štátnym príslušníkom určitých členských štátov⁴.

¹ Pojem „Rómovia“ sa v tomto prípade používa, rovnako ako zo strany mnohých medzinárodných organizácií a zástupcov rómskych skupín v Európe, na označenie niekoľkých rôznych skupín (napríklad Rómovia, Sintí, Kale, Cigáni, Romanichels, Boyash, Ashkali, Egyptians, Yenish, Dómovia, Lom) a zahŕňa kočovných ľudí, pričom zohľadňuje osobitosti a rozmanitosť životného štýlu a situáciu v každej z týchto skupín.

² Europol, Hodnotenie hrozieb organizovanej trestnej činnosti za rok 2011, s. 26.

³ *Economic costs of Roma exclusion* (Ekonomické náklady vylúčenia Rómov), Svetová banka, apríl 2010.
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf.

⁴ Treba pripomenúť napríklad obavy, ktoré vyjadrila Kanada po tom, čo sa zvýšil počet žiadostí o azyl podaných štátnymi príslušníkmi niektorých členských štátov.

Práve preto Európska komisia dňa 5. apríla 2011 prijala rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020⁵, v ktorom vyzvala členské štáty, aby pripravili alebo revidovali národné stratégie integrácie Rómov⁶ s cieľom efektívnejšie čeliť výzvam začlenenia rómskeho obyvateľstva, aby sa situácia viditeľne zlepšila do konca tohto desaťročia. Skutočnosť, že hlavy členských štátov a vlád EÚ odsúhlasili tento rámec⁷, znamená, že začleňovanie Rómov sa stáva dôležitou prioritou pre všetky členské štáty aj napriek hospodárskej a finančnej kríze.

Cieľom rámca EÚ je pomôcť členským štátom, aby zmenou prístupu k začleňovaniu Rómov zabezpečili viditeľné zmeny v ich životných podmienkach. Diskriminácia na základe rasy alebo etnického pôvodu v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania, ako aj v iných oblastiach, je už zakázaná podľa práva EÚ, ale samotné právne predpisy nie sú dostatočným prostriedkom: členské štáty potrebujú vyvinúť a uplatňovať integrovaný a udržateľný prístup, ktorý spája úsilie v rôznych oblastiach vrátane vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania.

Rámec EÚ po prvýkrát rieši začleňovanie Rómov na úrovni EÚ a jednoznačne ho spája so stratégiou Európa 2020⁸. Pretrvávajúca ekonomická a sociálna marginalizácia Rómov má priamy dosah na stratégiu. Tri z piatich hlavných cieľov stratégie Európa 2020 sú priamo spojené s rámcovými cieľmi EÚ pre začlenenie Rómov, ktorými sú: boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, zvyšovanie zamestnanosti, zníženie predčasného ukončenia školskej dochádzky a zvýšenie podielu vyššieho vzdelania. Pre členské štáty s väčším počtom rómskeho obyvateľstva bude dosiahnutie dostatočného pokroku pri plnení cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti zamestnanosti, sociálneho začlenenia a vzdelávania znamenať potrebu explicitne a urýchlene riešiť situáciu Rómov.

Fondy EÚ (najmä štrukturálne fondy) by mohli byť silným nástrojom na zlepšenie sociálno-ekonomickej situácie znevýhodnených skupín, napríklad Rómov, avšak z 26,5 mld. EUR uvoľnených na podporu úsilia členských štátov v oblasti sociálneho začlenenia na roky 2007 – 2013 sa príliš málo prideliuje v prospech znevýhodnených rómskych komunití.

Európska komisia sa podujala posúdiť národné stratégie integrácie Rómov a informovať o tom Európsky parlament a Radu, čo je účelom tohto oznámenia. Vo svojom hodnotení Komisia berie do úvahy aj širokú škálu príspevkov, ktoré predložili organizácie občianskej spoločnosti a ostatné zúčastnené strany, ako aj príspevky predložené na mimoriadnom zasadnutí Európskej platformy pre začleňovanie Rómov, ktoré sa konalo v Bruseli 22. marca 2012.

⁵ Oznámenie „Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020“, KOM(2011) 173 z 5. apríla 2011. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Posilňovanie spoločenského postavenia a integrácia rómskych občanov v Európe“, CESE 998/2011 zo 16. júna 2011 a stanovisko Výboru regiónov „Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020“, CdR 247/2011 zo 14. decembra 2011; obidve sú významnou podporou pre rámec EÚ.

⁶ V tomto oznámení by sa pojem „stratégia“ mal ponímať tak, že zahŕňa oba integrované súbory politických opatrení a stratégií.

⁷ Závery Európskej rady, EUCO 23/11 z 23. a 24. júna 2011 v nadväznosti na závery Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti (EPSCO), prijaté k dokumentu „Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020“, 10665/11 z 19. mája 2011.

⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

Prijatie národných stratégií integrácie Rómov prispeje k tomu, aby v živote rómskeho obyvateľstva nastali skutočné zmeny. V ďalšej fáze sa úsilie musí sústrediť na realizáciu vychádzajúcu z akčných plánov obsahujúcich konkrétne opatrenia v súlade s cieľmi začlenenia Rómov a podporených presným harmonogramom a primeraným financovaním.

2. POSÚDENIE NÁRODNÝCH STRATÉGIÍ

Do marca 2012 všetky členské štáty predložili národné stratégie integrácie Rómov alebo zodpovedajúci súbor politických opatrení v rámci ich širších politík sociálneho začlenenia. Niektoré z nich sa rozhodli zrevidovať existujúce stratégie na základe rámca EÚ, zatiaľ čo iné vypracovali svoju prvú vnútroštátnu stratégiu. Národné stratégie sa líšia v závislosti od veľkosti rómskej populácie a problémov, ktoré musia jednotlivé členské štáty riešiť⁹.

Posúdenie Komisie sa zameriava jednak na zhodnotenie prístupu členských štátov k štyrom kľúčovým oblastiam, ktorými sú vzdelávanie, zamestnanie, zdravotná starostlivosť a bývanie, jednak na otázku, ako sa riešia štrukturálne požiadavky (spolupráca s občianskou spoločnosťou, regionálnymi a miestnymi orgánmi, monitorovanie, antidiskriminácia, zriadenie národného kontaktného miesta) a financovanie. V každom oddiele sú v súhrnnej tabuľke uvedené členské štáty, ktoré zaviedli špecifické opatrenia v zmysle požiadaviek rámca EÚ¹⁰. Členské štáty, ktoré tu nie sú uvedené, takéto opatrenia neuviedli a musia tieto špecifické otázky riešiť, pokiaľ sú relevantné pre ich rómske obyvateľstvo.

Na základe tohto posúdenia súbor politických odporúčaní v jednotlivých oddieloch určuje priority, ktorým by sa členské štáty mali bližšie venovať v závislosti od ich vnútroštátnych podmienok, aby mohli splniť svoje povinnosti. Tieto politické odporúčania by sa mali začleniť do celkového rámca s cieľom bojovať proti chudobe a vylúčeniu.

2.1. Štyri kľúčové oblasti

(a) Vzdelávanie

Cieľom EÚ je zabezpečiť, aby všetky rómske deti absolvovali aspoň základnú školu a mali prístup ku kvalitnému vzdelávaniu¹¹.

Všetky členské štáty uznávajú dôležitosť vzdelávania a väčšina z nich si stanovila ciele, ktoré vo všeobecnosti prekračujú minimálnu normu ukončenia základnej školskej dochádzky uvedenú v rámci EÚ a ktoré zahŕňajú širšie spektrum

⁹ Malta neprijala národnú stratégiu integrácie Rómov, pretože na jej území nie je početne významné rómske obyvateľstvo.

¹⁰ Súhrnné tabuľky v štyroch oblastiach politiky obsahujú zakaždým dva tematické okruhy: **ciele**, t. j. či stratégie potvrdzujú všeobecné ciele EÚ v stanovenej oblasti, ktoré stanovuje rámec EÚ a či určujú konkrétne, špecifické a kvantifikovateľné ciele a **opatrenia** (všeobecné aj osobitne zamerané na Rómov).

¹¹ Ciele integrácie Rómov v rámci EÚ boli stanovené v oznámení „Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020“, KOM(2011) 173 z 5. apríla 2011.

vzdelávania od predškolského¹² po stredoškolské, prípadne až po vysokoškolské vzdelávanie.

Podľa vnútroštátnych právnych predpisov všetky školopovinné deti v EÚ musia navštevovať školu. Pri nedávnom prieskume Agentúry pre základné práva bolo zistené, že vo viacerých členských štátoch najmenej 10 % rómskych detí vo veku 7 až 15 rokov nenavštevuje školu¹³. Keďže je to prvý krok k získaniu základných znalostí, členské štáty by mali hľadať spôsoby, ako zvýšiť mieru školskej dochádzky. Predovšetkým v záujme zvýšenia ukončeného základného vzdelania by mali členské štáty zvýšiť pomer detí zapísaných do vzdelávania a starostlivosti v ranom detskom veku, odbornú prípravu učiteľov a mediátorov a začlenenie rómskych žiakov do bežných škôl.

Opatrenia, ktorých cieľom je znížiť mieru ukončenia školskej dochádzky na stredoškolskom stupni, plánuje viacero členských štátov, kým niektoré členské štáty plánujú zvýšiť podiel rómskych študentov v rámci vysokoškolského vzdelávania.

Opatrenia na zvýšenie stupňa dosiahnutého vzdelania detí

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli ¹⁴
Potvrdenie všeobecného cieľa	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, IT, CY, LV, LT, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Konkrétne ciele zamerané na zníženie rozdielov vo vzdelávaní	BE, BG, CZ, EL, ES, IT, CY, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Rozšírenie prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detskom veku	CZ, EL, ES, IT, CY, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Opatrenia na zabezpečenie toho, aby rómske deti absolvovali aspoň základnú školu	BE, BG, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LU, HU, NL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Zníženie miery ukončenia vzdelávania na stredoškolskom stupni	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, AT, PL, PT, RO, SK, FI, UK

¹² *Preventing Social Exclusion through the Europe 2020 strategy - Early Childhood Development and the Inclusion of Roma Families* (Predchádzanie sociálnemu vylúčeniu prostredníctvom stratégie Európa 2020 – Vývoj v ranom detskom veku a začlenenie rómskych rodín), oficiálna správa Európskej platformy pre začleňovanie Rómov v rámci belgického predsedníctva, vypracoval ju UNICEF a Európske sociálne pozorovacie stredisko v spolupráci s belgickým Federálnym ministerstvom plánovania služby pre sociálnu integráciu v roku 2011; <http://www.ecdgroup.com/pdfs/Preventing-Social-Exclusion.pdf>.

¹³ V rámci prieskumu sa zistilo, že najmenej 10 % of rómskych detí vo veku 7 až 15 rokov v Grécku, Rumunsku, Bulharsku, Taliansku a vo Francúzsku nenavštevuje školu, pretože: sú ešte stále na predškolskom stupni; nie sú zatiaľ vo vzdelávacom systéme; vynechali ročník; úplne zanechali školskú dochádzku alebo už pracujú. Tento pomer je najvyšší v Grécku, kde viac než 35 % rómskych detí nenavštevuje školu [*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance* (Situácia Rómov v 11 členských štátoch EÚ; zhrnutie výsledkov prieskumu). Agentúra pre základné práva, Svetová banka, Rozvojový program Organizácie Spojených národov, 2012].

¹⁴ Členské štáty sú zahrnuté vtedy, keď ich príslušné stratégie zodpovedajú druhu opatrení uvedených v tabuľke.

Zvýšenie podielu univerzitného vzdelania	CZ, ES, IT, HU, PT, FI
Opatrenia, ktorých cieľom je zabrániť segregácii	CZ, EL, ES, HU, PL, RO, SK
Podporné opatrenia	BE, CZ, EE, IE, ES, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Niekoľko členských štátov realizuje aj ďalšie podporné opatrenia, akými sú učebné a študijné programy v rómskom jazyku, programy podpory vzdelávania, napríklad možnosti vzdelávania po vyučovaní alebo podpora tried druhej šance, vzdelávanie rodičov vrátane mediácie a zvyšovanie povedomia o význame vzdelávania.

Príklady opatrení na podporu začleňovania Rómov vo vzdelávaní

Slovinsko sa popri zapájaní rómskych pomocníkov a mediátorov usiluje zapojiť rómske deti čo najskôr do vzdelávacieho procesu (cez predškolské zariadenia). Vďaka kvalitnejšej odbornej príprave poskytovateľov výučby a viacerým podporným učebným sieťam sa výrazne zvýši pomer ukončenej školskej dochádzky u rómskych detí (v Lubľane je to v priemere 54,3 % na stredoškolskom stupni oproti 18,7 % u Rómov). Okrem toho sa pozornosť venuje aj propagácii rómskej kultúry a dedičstva.

Španielsko zavádza nové mediačné programy, ktoré majú pomôcť znížiť predčasné ukončenie školskej dochádzky a absentérstvo (cieľom v rámci základného vzdelávania je znížiť ho zo súčasných 22,5 % na 15 % do roku 2015 a na 10 % do roku 2020).

Model **Kauhajoki** vo **Fínsku** je založený na troch inštruktoroch s rómskym zázemím. Učiteľ predškolského vzdelávania poskytuje podporu pre deti a rodiny, ktoré sa zúčastňujú na vzdelávaní v ranom veku dieťaťa; asistent pre osobitné potreby poskytuje podporu stredoškolačom; prípadový referent podporuje mladých dospelých pri ďalších štúdiách a na trhu práce.

Okrem toho sa v mnohých dokumentoch uvádza podpora rómskej kultúry a histórie v osnovách všeobecného vzdelávania. Väčšina stratégií všeobecne zdôrazňuje, že na boj proti stereotypom je potrebné lepšie chápať kultúru.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali v oblasti vzdelávania prednostne:

- **eliminovať segregáciu na školskom a predškolskom stupni a zneužívanie vzdelávania osôb so špeciálnymi potrebami,**
- **presadzovať úplné povinné školské vzdelanie a podporovať odbornú prípravu,**
- **zvýšiť podiel detí zapísaných do vzdelávania a starostlivosti v ranom detskom veku,**
- **zlepšiť odbornú prípravu učiteľov a mediáciu na školách,**
- **zvyšovať povedomie rodičov o význame vzdelávania.**

(b) *Zamestnanosť*

Cieľom EÚ je znižovanie rozdielu v zamestnanosti medzi Rómami a zvyškom populácie¹⁵.

Všetky členské štáty si uvedomujú potrebu zníženia rozdielu v zamestnanosti medzi Rómami a Nerómami. Na tento účel je potrebné podnietiť integrovaný prístup vo všetkých členských štátoch, najmä v tých, ktoré majú väčšie rómske obyvateľstvo alebo kde je tento rozdiel výraznejší. Okrem toho by sa mali na Rómov rozšíriť aj aktívne politiky začleňovania¹⁶. Navyše, s cieľom dosiahnuť viditeľné výsledky, by členské štáty mali definovať svoje ciele v podobe kvantifikovateľných základných ukazovateľov tak, aby bolo možné sledovať napredovanie.

Najmä v členských štátoch, ktoré majú vyššie percento Rómov, je rómske obyvateľstvo vo veľkej miere usadené vo vidieckych oblastiach. Stratégia týchto členských štátov by mala brať do úvahy toto geografické rozdelenie a určiť vhodné činnosti (v poľnohospodárskom aj nepoľnohospodárskom sektore), na ktorých sa môžu Rómovia zúčastňovať a zabezpečiť tak skutočné príležitosti na zamestnanie Rómov.

Opatrenia na zvýšenie účasti na trhu práce

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Potvrdenie všeobecného cieľa	Všetky členské štáty
Konkrétne ciele na zníženie rozdielov v zamestnanosti	BG, CZ, EL, ES, FR, HU, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Všeobecné opatrenia podľa zásady rovnakého zaobchádzania na zníženie rozdielov v zamestnanosti	DK, DE, EE, IE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, SE
Dodatočné alebo osobitné opatrenia pre Rómov ¹⁷	BG, CZ, IE, ES, HU, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE
Prístup k mikroúverom	IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO, SK, FI
Štátni zamestnanci vo verejnom sektore	IE
Personalizované služby	IE, IT, HU, PT, RO, FI, SE
Integrovaný prístup	BG, CZ, ES, HU, SI, SK, FI, UK

Opatrenia navrhované v rámci EÚ, napríklad zabezpečenie prístupu k mikroúverom, zamestnanie kvalifikovaných štátnych zamestnancov vo verejnom sektore,

¹⁵ Vo väčšine členských štátov bol počet Rómov, ktorí uvádzali, že sú nezamestnaní, najmenej dvakrát vyšší než počet Nerómov. V Taliansku, Českej republike a na Slovensku štyri- alebo dokonca až päťkrát viac Rómov než Nerómov uviedlo, že sú nezamestnaní [*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance*. Agentúra pre základné práva, Svetová banka, Rozvojový program Organizácie Spojených národov, 2012).

¹⁶ Odporúčanie Komisie z 2008/867/ES o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce (Ú. v. EÚ L 307, 18.11.2008, s. 11).

¹⁷ Osobitné opatrenia sú zamerané na zabezpečenie nediskriminačného prístupu Rómov na trh práce a zahŕňajú napríklad odborné vzdelávanie a odbornú prípravu na pracovisku, mediáciu, uľahčenie prístupu k starostlivosti o dieťa atď.

poskytovanie personalizovaných služieb a mediácia, sa riešili len v niektorých členských štátoch. Niektoré členské štáty plánujú aj iné osobitné opatrenia na zabezpečenie nediskriminačného prístupu Rómov na trh práce, ktoré zahŕňajú napríklad odborné vzdelávanie a odbornú prípravu na pracovisku či uľahčenie prístupu k starostlivosti o dieťa atď. Niekoľko členských štátov plánuje aj ďalšie opatrenia okrem tých, ktoré sú navrhované v uvedenom rámci EÚ.

Príklady opatrení na podporu začleňovania Rómov v zamestnaní

Španielsko sa zameriava na zvýšenie miery zamestnanosti medzi rómskym obyvateľstvom zo 44 % (v roku 2011) na 50 % v roku 2015 a 60 % v roku 2020, pričom si stanovuje osobitný cieľ týkajúci sa zamestnanosti rómskych žien. Programy podporia potrebné zručnosti a súčasne uľahčia prístup k bežným programom odbornej prípravy pre získanie zamestnania.

Rakúsko podporuje prístup mladých Rómov z rakúskych a prisťahovaleckých komún na trh práce prostredníctvom rozšíreného projektu Thara, ktorý zahŕňa prácu v komunite, tutorstvo a odbornú prípravu. Predchádzajúci projekt Thara (2011 – 2012) sa zameriaval na prístup vlastných a prisťahovaleckých Rómov k zamestnanosti a zapojilo sa doň 107 Rómov a 56 účastníkov z verejnej správy a občianskej spoločnosti. Na základe získaných skúseností sa súčasný projekt zameriava konkrétnejšie na začlenenie do trhu práce vrátane podpory samostatnej zárobkovej činnosti.

Bulharsko plánuje, predovšetkým s podporou ESF, zvýšiť úroveň zamestnanosti Rómov do roku 2015 organizovaním školení pre viac než 28 000 nezamestnaných a zamestnaných Rómov s cieľom zvýšiť ich schopnosť zamestnať sa a ich kvalifikáciu, ako aj vyškolením 1 500 ľudí v manažmente a podnikaní.

Zvyšovanie účasti Rómov na trhu práce v členských štátoch s väčším počtom rómskeho obyvateľstva prinesie jednoznačné hospodárske výhody, najmä v časoch hospodárskych ťažkostí.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali v oblasti zamestnanosti prednostne:

- **poskytovať pomoc pri hľadaní zamestnania a zamestnávateľské služby podľa konkrétnych potrieb,**
- **podporovať tranzitívne schémy verejných prác spojené so vzdelávaním, ako aj so sociálne podniky, ktoré zamestnávajú Rómov alebo im poskytujú osobitné služby,**
- **podporovať prvé pracovné skúsenosti a odbornú prípravu na pracovisku,**
- **odstraňovať prekážky, ako aj diskrimináciu pri (opätovnom) vstupe na trh práce, osobitne pre rómske ženy,**
- **výraznejšie podporovať samostatnú zárobkovú činnosť a podnikanie.**

(c) *Zdravotná starostlivosť*

Cieľom EÚ je znížiť rozdiel v zdravotnom stave medzi Rómami a zvyškom obyvateľstva.

Hoci prístup k zdravotnej starostlivosti je univerzálny vo všetkých členských štátoch, v skutočnosti nie všetci Rómovia majú prístup k týmto službám v rovnakej miere ako zvyšok obyvateľstva. Väčšina členských štátov sa usiluje zlepšiť prístup Rómov k zdravotnej starostlivosti prácou v teréne a inými spôsobmi. Niektoré členské štáty pridali aj iné opatrenia na zníženie nerovností v oblasti zdravia medzi Rómami

a nerómskou populáciou; patria k nim aj viaceré preventívne opatrenia, ktoré prekračujú rozsah opatrení obsiahnutých v uvedenom rámci EÚ. Len málo členských štátov však stanovilo komplexný prístup k zlepšeniu zdravia Rómov.

Niekoľko členských štátov už zaviedlo alebo zvažuje zavedenie programov, ktoré počítajú s kvalifikovanými Rómami ako mediátormi pri zlepšovaní prístupu k zdravotnej starostlivosti. Sú to veľmi vítané iniciatívy. Takéto opatrenia však musia byť doplnené inými krokmi, aby sa ich vplyv badateľne prejavil na vývoji rozdielu zdravotného stavu Rómov a zvyšku obyvateľstva.

Za kľúčový problém bola označená potreba systematického a integrovaného prístupu k otázkam zdravia. Vyžaduje si to koordináciu medzi odvetvím zdravotníctva a inými odvetviami – najmä v oblasti vzdelávania, bývania, zamestnávania a nediskriminácie.

Opatrenia na zlepšenie zdravotnej starostlivosti

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Potvrdenie všeobecného cieľa	BG, CZ, IE,, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK, SE
Konkrétne ciele na zníženie rozdielov v zdravotnom stave	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK
Všeobecné opatrenia na základe existujúcich štruktúr na zníženie rozdielov v zdravotnom stave	DK, DE, EE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, PT, SE
Prístup ku kvalitným zdravotným službám, najmä pre deti a ženy	EE, EL, ES, FR, IT, HU, PL, SK, SE
Ďalšie opatrenia ¹⁸	BE, BG, CZ, EE, ES, HU, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Viaceré členské štáty zdôrazňujú potrebu sústrediť sa na zdravie detí a žien¹⁹. Niektoré členské štáty sa zmieňujú o dôležitosť prípravy zdravotníckych odborníkov na prácu s ľuďmi s rozdielnym socio-kultúrnym zázemím.

¹⁸ Tieto opatrenia sú zamerané na preventívnu starostlivosť, ako je napríklad zlepšenie zaočkovanosti a kampane propagujúce zdravý životný štýl medzi Rómami, ale aj reprodukčné zdravie (napr. prevencia tehotenstiev u mládeže). Niektoré členské štáty uvádzajú aj opatrenia prevencie voči správaniu odborníkov v oblasti zdravotníctva, ktoré je poznačené predsudkami.

¹⁹ Prednostne sa pritom orientujú na reprodukčné zdravie a preventívnu starostlivosť vrátane zlepšenej imunizácie.

Príklady opatrení na podporu začleňovania Rómov v oblasti zdravotnej starostlivosti

Maďarsko plánuje vyškoliť 2 000 rómskych žien s pomocou Európskeho sociálneho fondu a zjednodušiť získavanie praktických skúseností v sociálnych službách, službách starostlivosti o deti a ochranných službách pre deti a takisto na účely vykonávania funkcií sociálnych pracovníkov na podporu rodiny, pracovníkov pre rozvoj komunit, sprostredkovateľov v oblasti zamestnanosti a mediátorov v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Írsko sprístupnilo širokú škálu zdravotných služieb určených pre kočovníkov, napríklad mobilné zdravotné jednotky a projekty základnej zdravotnej starostlivosti (vrátane zdravotníckych mediátorov a zdravotných sestier pre kočovníkov). Od roku 1994 bol určitý počet kočovníckych žien vyškolených za mediátorov pre komunitu na účely rozvoja základnej zdravotnej starostlivosti založenej na hodnotách kočovních spoločenstiev.

V **Rumunsku** vláda v záujme zvýšenia prístupu rómskeho obyvateľstva k službám verejnej starostlivosti zamestnala do roku 2011 približne 450 mediátorov v oblasti zdravotníctva. Ich úlohou je uľahčiť dialóg medzi Rómami a zdravotníckymi inštitúciami a ich personálom. Aktívne podporujú Rómov v rámci procesu získavania dokladov totožnosti, zdravotného poistenia, registrácie na zoznamoch rodinných lekárov a zvyšujú informovanosť matiek o rozličných zdravotných otázkach. Keďže sa táto prax ukázala užitočná, jedným z cieľom začlenenia Rómov je zvýšenie mediátorov v oblasti zdravotníctva do roku 2020 o 25 %.

Tieto záväzky sa však musia opierať o jasnú časovú líniu pre ich plnenie a stanovením merateľných cieľov tak, aby bolo možné sledovať napredovanie. Okrem toho mnohé členské štáty musia jednoznačne vyčleniť finančné prostriedky na zníženie nerovností v oblasti zdravia.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali v oblasti zdravotnej starostlivosti prednostne:

- **rozšíriť okruh zdravotného a základného sociálneho zabezpečenia a služieb (a to aj doriešením problematiky zápisu do registra vedeného miestnymi orgánmi),**
- **popri ďalších zraniteľných skupinách zlepšiť aj prístup Rómov k základným, núdzovým a špecializovaným službám,**
- **spustiť kampane na zvyšovanie informovanosti o pravidelných lekárskech kontrolách, predpôrodnej a popôrodnej starostlivosti, plánovaní rodiny a imunizácii,**
- **zabezpečiť, aby preventívne zdravotné opatrenia boli dostupné pre Rómov, a to predovšetkým pre ženy a deti,**
- **zlepšiť podmienky bývania s osobitným zreteľom na segregované osady.**

(d) *Bývanie a základné služby*

Cieľom EÚ je odstrániť rozdiely medzi časťou Rómov, ktorí majú prístup k bývaniu a ku komunálnym službám, a zvyškom tejto populácie.

Aj keď všetky členské štáty súhlasia s potrebou zlepšiť podmienky bývania pre mnohých Rómov, iba niektoré z nich navrhujú konkrétne opatrenia ako súčasť integrovaného prístupu na riešenie situácie. Samostatné opatrenia, ktoré nie sú súčasťou komplexného prístupu k bývaniu zahŕňajúceho aj ďalšie sprievodné opatrenia v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a zdravotnej starostlivosti, pravdepodobne nebudú mať trvalé účinky. Členským štátom sa preto odporúča

posúdiť rozšírenie rozsahu opatrení v oblasti bývania, plánovania miest a rozvoja vidieka a urobiť ich súčasťou takýchto komplexných plánov. Niektoré členské štáty, najmä tie, ktoré majú relatívne malú rómsku populáciu, riešia problémy v oblasti bývania Rómov v rámci existujúcich štruktúr. Niekoľko členských štátov rieši prístup k bývaní vrátane sociálneho bývania.

Opatrenia na zlepšenie situácie v oblasti bývania

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Potvrdenie všeobecného cieľa	Všetky členské štáty (okrem LT):
Konkrétne ciele na zníženie rozdielov v prístupe k bývaní a verejným službám	Všetky členské štáty (okrem LT):
Všeobecné opatrenia na základe existujúcich štruktúr	DK, DE, EE, LV, LU, NL, AT, SE
Prístup k bývaní vrátane sociálneho bývania	BG, CZ, DK, DE, IE, ES, IT, CY, HU, AT, PT, SI, SK, SE,
Riešenie potrieb neusadenej populácie	BE, IE, FR, AT, UK
Integrovaný prístup	CZ, ES, FR, HU, PT, RO, FI,

Iba niekoľko členských štátov plánuje osobitné opatrenia, ktoré podporujú nediskriminačný prístup k bývaní. Väčšina členských štátov, v ktorých sa zdržujú kočovníci, zahrnula do svojej stratégie osobitné opatrenia pre neusadené populácie. Pri hľadaní trvalo udržateľných riešení je pre členské štáty veľmi dôležité zapojiť do diania regionálne a miestne orgány, ako aj miestne rómske a nerómske spoločenstvá.

Príklady opatrení na podporu začleňovania Rómov v oblasti bývania

V **Spojenom kráľovstve** waleské regionálne orgány zaviedli osobitné opatrenia, ktoré majú zlepšiť ubytovanie a prístup k službám pre Rómov a kočovníkov. Objem finančných prostriedkov, ktoré vláda Walesu uvoľnila pre miestne orgány a ktoré umožňujú rekonštrukciu a vytváranie nových osád, sa zvýšil zo 75 % na 100 %.

V **Maďarsku** sa na podporu sociálneho začlenenia tých, ktorí žijú v segregovanom prostredí, budú realizovať integrované programy zamerané na zlepšenie sociálnych, komunitných, vzdelávacích a zdravotných podmienok, podmienok zamestnania a bývania, na ktoré sa využijú zdroje ESF aj EFRR. Popri zriaďovaní miestnych komunitných centier, ktoré poskytujú zdravotnícke a iné služby pre obyvateľov, sa budú riešiť aj potreby ich bývania vrátane sociálneho bývania.

Vo **Francúzsku** viaceré miestne orgány vytvorili „včlenené dediny“ s cieľom uspokojiť potreby znevýhodnených ľudí vrátane Rómov, ktorí žijú v nelegálnych osadách. Tieto projekty budú podobným spôsobom realizovať aj ostatné miestne orgány s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Vzhľadom na význam miestnej úrovne v otázkach bývania sa členské štáty vyzývajú, aby využili miestny rozvoj pod vedením obcí a integrované územné investície

podporované Európskym fondom regionálneho rozvoja, Európskym sociálnym fondom a Kohéznym fondom²⁰.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali v oblasti bývania prednostne:

- podporovať desegregáciu,
- uľahčovať lokálne integrované prístupy k bývaniu s osobitným dôrazom na infraštruktúru komunálnych a sociálnych služieb,
- zlepšovať podľa konkrétnych potrieb dostupnosť, cenovú prístupnosť a kvalitu sociálneho bývania a táborísk s prístupom k cenovo dostupným službám.

2.2. Posúdenie štrukturálnych požiadaviek

Rámec EÚ obsahuje výzvu pre členské štáty, aby uplatňovali cielený prístup v súlade so spoločnými základnými zásadami pre začleňovanie Rómov, a aby v rámci stratégie Európa 2020 zabezpečili konzistentnosť svojich národných stratégií integrácie Rómov s národnými programami reforiem.

(a) Mobilizácia regionálnej/miestnej úrovne a občianskej spoločnosti

Rámec EÚ zdôraznil potrebu stáleho dialógu s regionálnymi a miestnymi orgánmi, ako aj s rómskou občianskou spoločnosťou pri návrhu, realizácii a monitorovaní národných stratégií.

Hoci väčšina členských štátov vyzdvihuje miestne projekty alebo iniciatívy zo strany miestnych a regionálnych orgánov v záujme podpory integrácie Rómov, len niektoré z nich explicitne plánujú mobilizáciu týchto orgánov pri realizácii a monitorovaní týchto stratégií. Okrem toho existujú len slabé náznaky, pokiaľ ide o zapájanie týchto miestnych verejných aktérov do prípravy návrhu stratégie či o konzultáciách s nimi. Vo veľmi malom počte prípadov členské štáty neurčujú jasné opatrenia na vnútroštátnej úrovni, na regionálnej a miestnej úrovni sa však už realizujú konkrétne programy.

Pokiaľ ide o občiansku spoločnosť, niektoré členské štáty uskutočnili rozsiahle konzultácie s predstaviteľmi Rómov a organizáciami občianskej spoločnosti pri príprave návrhu ich politických dokumentov, aj keď sa zdá, že prijaté príspevky nie sú vždy zohľadnené.

Mobilizácia miestnych a regionálnych orgánov a občianskej spoločnosti

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Konzultácie s miestnymi a regionálnymi orgánmi a so zástupcami Rómov/občianskej spoločnosti pri vypracúvaní stratégie	BE, BG, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LV, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

²⁰ Prvky spoločného strategického rámca na roky 2014 až 2020, dokument útvarov Komisie SWD(2012) 61 v konečnom znení, 14. marca 2012.

Plánované zapojenie miestnych a regionálnych orgánov do realizácie	BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, CY, LV, LT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Plánované zapojenie zástupcov Rómov/občianskej spoločnosti do realizácie	BE, BG, DE, IE, EL, ES, FR, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Väčšina členských štátov však nevysvetlila, aká je ich predstava o spolupráci s regionálnymi a miestnymi orgánmi na jednej strane a občianskou spoločnosťou a rómskymi komunitami na strane druhej pri uplatňovaní a monitorovaní ich politik. Členské štáty musia vyvinúť väčšie úsilie, aby zmysluplne zapájali regionálne aj miestne orgány a občiansku spoločnosť do všetkých fáz národných stratégií.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali prednostne:

- so zreteľom na konkrétne právomoci regionálnych a miestnych orgánov bezprostredne ich zapájať do posudzovania, realizácie a monitorovania stratégií,
- zapájať občiansku spoločnosť, vrátane rómskych organizácií, do realizácie a monitorovania stratégií,
- zabezpečiť koordináciu medzi jednotlivými úrovňami samospráv zapojených do realizácie stratégií,
- zaradiť začleňovanie Rómov do regionálnych a miestnych plánov činnosti,
- využívať Európsky sociálny fond na posilnenie kapacít rómskych organizácií.

(b) *Účinné monitorovanie a hodnotenie uplatňovania politiky*

Rámec EÚ obsahuje výzvu pre členské štáty, aby zahrnuli do svojich stratégií účinné monitorovacie metódy hodnotenia vplyvu začleňovania Rómov a mechanizmus preskúmania na účely úpravy stratégie.

Viacere členské štáty uznávajú potrebu účinného monitorovacieho systému a niektoré z nich sa usilujú zaviesť alebo aspoň plánujú vytvoriť takýto systém. Niektoré členské štáty úspešne testovali územný prístup na monitorovanie vývoja situácie, najmä v oblastiach, kde sa vyskytujú vážnejšie problémy. Treba však vyvinúť značné úsilie, aby sa naplnili očakávania obsiahnuté v uvedenom rámci EÚ a v prípade potreby zabezpečiť vhodný systém podávania správ o socio-ekonomickom začlenení Rómov v rámci stratégie Európa 2020.

Monitorovanie a realizácia

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Účinné monitorovanie na zhodnotenie vplyvu	IE, LV, PT, SK
Mechanizmus preskúmania na účely úpravy stratégie	BG, IE, EL, ES, LV, SK, FI, SE

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali:

- vyvinúť spoľahlivé monitorovacie systémy alebo využiť takéto systémy, ak existujú, a to stanovením vhodných základných ukazovateľov a merateľných cieľov v spolupráci s vnútroštátnymi štatistickými úradmi,
- zabezpečiť, aby každý program obsahoval ustanovenia o posúdení jeho relevantnosti, účinnosti, efektívnosti a vplyvu.

(c) *Boj proti diskriminácii a ochrana základných práv*

Rámec EÚ obsahuje výzvu pre členské štáty, aby zabezpečili, že Rómovia nebudú diskriminovaní, ale že sa s nimi bude zaobchádzať ako so všetkými ostatnými osobami a že budú mať rovnaký prístup ku všetkým základným právam stanoveným v Charte základných práv EÚ.

Všetky členské štáty venovali v rámci svojich stratégií pozornosť podpore boja proti diskriminácii a ochrane základných práv. Vo väčšine stratégií je osobitná časť alebo kapitola venovaná zvyšovaniu povedomia o základných právach a o boji proti diskriminácii či o porušovaní ľudských práv (vrátane otázok týkajúcich sa obchodovania s ľuďmi).

Opatrenia na podporu ľudských práv a nediskriminácie

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Úsilie v oblasti ľudských práv a nediskriminácie	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Riešenie nedostatočnej evidencie Rómov vo vnútroštátnych registroch obyvateľstva a problematiky chýbajúcich dokladov totožnosti je v konkrétnych prípadoch absolútnou podmienkou zabezpečenia rovnakého prístupu k verejným službám. Toto by sa malo urýchlene a náležite riešiť v tých členských štátoch, v ktorých sa to prejavuje ako problém.

Zintenzívnenie boja proti diskriminácii a rasizmu vrátane foriem, ktoré postihujú Rómov, musí byť súčasťou dôsledného prístupu v jednotlivých členských štátoch. Malo by sa pritom vychádzať z toho, že každý musí plne rešpektovať právne predpisy EÚ²¹ a vnútroštátne právne predpisy a že je potrebné zvyšovať povedomie o spoločenskom záujme na integrácii Rómov. Príležitosti medzikultúrnych stretnutí môžu podporiť takéto zvyšovanie povedomia a uľahčiť odstraňovanie stigmatizácie.

Rómske deti sú zvlášť citlivou skupinou, pokiaľ ide o prístup k základným právam, ktorý sa len výnimočne rieši mimo oblasti vzdelávania a zdravia. Viacero stratégií venuje osobitnú pozornosť situácii rómskych žien, aj keď je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie, aby sa im umožnilo uplatňovať svoje práva.

²¹

Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. EÚ L 180, 19.7.2000). Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008).

Značný počet Rómov žijúcich v členských štátoch sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín s legálnym pobytom, ktorí čelia takým istým problémom ako migranti prichádzajúci z krajín mimo EÚ. Nemali by sa diskriminovať ale mali by požívať také isté práva ako sú práva udelené migrantom z krajín mimo EÚ.

Ako súčasť integrovaného prístupu by členské štáty mali prednostne:

- zabezpečiť, aby sa všetci Rómovia zaregistrovali na príslušných orgánoch,
- zintenzívniť boj proti rasizmu a diskriminácii vrátane viacnásobnej diskriminácie,
- presadzovať vo verejnosti chápanie spoločných výhod integrácie Rómov,
- účinnejšie bojovať proti detskej práci a obchodovaniu s ľuďmi, a to aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

(d) *Národné kontaktné miesta*

Rámec EÚ obsahuje požiadavku, aby členské štáty určili národné kontaktné miesto pre národnú stratégiu integrácie Rómov s právomocou na koordináciu vypracovania a realizácie stratégie. Všetky vyhovelí tejto žiadosti a dnes majú národné kontaktné miesta, väčšinu z nich na vysokej úrovni²². Jednoznačné určenie koordinačných orgánov vo všetkých 27 členských štátoch predstavuje zlepšenie v porovnaní s minulosťou a jasne poukazuje na politickú vôľu na riešenie úloh vyplývajúcich z integrácie Rómov²³. Zároveň treba zabezpečiť úzku spoluprácu medzi národnými kontaktnými miestami a orgánmi zodpovednými za financovanie a realizáciu.

Národné kontaktné miesta

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Určiť národné kontaktné miesto	Všetky členské štáty

Všetky opatrenia by sa mali zaviesť tak, aby národné kontaktné miesto bolo schopné účinne koordinovať politiku začlenenia Rómov.

2.3. Posúdenie financovania opatrení

Rámec EÚ obsahuje požiadavku, aby členské štáty vyčlenili na opatrenia týkajúce sa začlenenia Rómov zo svojich štátnych rozpočtov dostatočné finančné prostriedky, ktoré budú v prípade potreby doplnené externým financovaním. Posúdenie národných stratégií ukazuje, že väčšina členských štátov nevyčlenila dostatočné rozpočtové zdroje na začlenenie Rómov. Iba málo členských štátov určilo rozpočtové zdroje a konkrétne sumy na opatrenia týkajúce sa politiky začlenenia Rómov.

Pri zabezpečovaní realizácie svojich politík sa viaceré členské štáty spoliehajú prevažne na financovanie zo strany EÚ, najmä z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Hoci existujú možnosti na podporu

²² Národné kontaktné miesta pozri na: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm.

²³ V Grécku sa určenie národného kontaktného miesta predpokladá v druhom polroku 2012.

zraniteľných skupín, akými sú Rómovia, v rámci politiky rozvoja vidieka sa väčšina stratégií vôbec nezmieňuje o Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka (EPFRV). Pridelovanie finančných prostriedkov pre národné stratégie integrácie Rómov by sa malo riadiť podľa územného prístupu tým, že by sa riešili špecifické potreby geografických oblastí, ktoré sú najviac postihnuté chudobou, alebo cieľových skupín, ktorým hrozí najväčšie riziko diskriminácie alebo vylúčenia, s osobitným zreteľom na marginalizované spoločenstvá, napr. Rómov²⁴.

Pridelovanie finančných prostriedkov

Opatrenia, ktoré si vyžaduje rámec EÚ	Členské štáty, ktoré ich zaviedli
Žiadna zmienka o financovaní	IE, FR, CY, LU, NL, AT, FI, UK
Žiadne prídely rozpočtových prostriedkov	BE, DK, DE, EE, ES
Zmienka o pridelovaní finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu	BG, EL, LV, LT, HU, PL, RO, SI, SK, SE
Zmienka o pridelení finančných prostriedkov z medzinárodných zdrojov/zdrojov EÚ	CZ, EL, LV, LT, HU, PL, PT, RO, SI, SK

Členské štáty by mali viac a lepšie využívať fondy EÚ pri začleňovaní Rómov v rámci svojho úsilia na zvýšenie ich absorpčnej kapacity.

V záujme zabezpečenia udržateľnej realizácie svojej stratégie začleňovania Rómov by členské štáty mali preukázať jednoznačný záväzok zabezpečiť financovanie stratégií do roku 2020 a vyjadriť tým svoju politickú vôľu riešiť otázky týkajúce sa vylúčenia Rómov.

3. PROBLÉMY KRAJÍN ZAHRNUTÝCH DO PROCESU ROZŠIROVANIA

V uvedenom rámci EÚ sa zdôrazňuje, že ciele EÚ týkajúce sa integrácie Rómov sú rovnako významné aj pre krajiny zahrnuté do procesu rozširovania. Národné stratégie integrácie Rómov týchto krajín je potrebné prepracovať v súlade s týmito cieľmi a tieto stratégie by mali odzrkadľovať komplexný prístup, ktorý sa vyžaduje podľa právnych predpisov EÚ. Toto sa jasne zdôrazňuje v dokumente Komisie Stratégia rozširovania a hlavné výzvy v rokoch 2011 – 2012²⁵.

Komisia pozorne sleduje vývoj vo svojich výročných správach o dosiahnutom pokroku. Okrem orientácie na štyri kľúčové oblasti rámca EÚ krajiny západného

²⁴ Európska komisia spolupracuje so Svetovou bankou na vypracúvaní mapovacej metodiky, ako aj máp chudoby a vylúčenia v prípade väčšiny členských štátov, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004 alebo neskôr. V roku 2011 európska monitorovacia sieť pre územné plánovanie vyzvala na predloženie návrhov týkajúcich sa vypracovania máp chudoby a vylúčenia pre mnohé členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ pred rokom 2004. Koncom roka 2011 Európska komisia navrhla, aby v nasledujúcom programovacom období členské štáty prezentovali príspevok ich partnerských zmlúv a operačných programov k boju proti chudobe zameraním ich úsilia na špecifické geografické oblasti alebo cieľové skupiny.

²⁵ KOM(2011) 666.

Balkánu a Turecko potrebujú venovať osobitnú pozornosť zjednodušeniu prístupu k osobným dokumentom a registrácii na miestnych úradoch²⁶. Vnútroštátne orgány v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania musia byť aj naďalej zviazané prijímať konkrétne opatrenia vo všetkých súvisiacich oblastiach²⁷.

Množstvo opatrení sa už financuje v kandidátskych krajinách v rámci zložky Rozvoj ľudských zdrojov, ktorá je súčasťou nástroja predvstupovej pomoci (IPA). Prijímajúce krajiny majú útvary pre zraniteľné skupiny a Rómov vo svojom operačnom programe, ktorý podporuje sociálne začlenenie vrátane školení, poradenstva v oblasti kariéry a činností zameraných na zvýšenie účasti na trhu práce.

S cieľom poskytnúť ďalšiu pomoc krajinám zahrnutým do procesu rozširovania v ich úsilí o podporu začlenenia Rómov Komisia vykonala určité kroky na zlepšenie využívania nástroja IPA, aby začlenenie Rómov prebiehalo na vnútroštátnej a regionálnej úrovni strategickjším spôsobom orientovaným väčšmi na výsledky²⁸.

Lepšia integrácia Rómov je otázkou sociálnej spravodlivosti a zabezpečenia inkluzívnejšej spoločnosti v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania. Tvorí to súčasť spoločných hodnôt EÚ, a krajiny zahrnuté do procesu rozširovania sú nabádané, aby ich zahrnuli do svojho prístupového procesu. Súčasná situácia Rómov, ktorí žijú v zlých podmienkach v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania má svoje následky v podobe zvýšeného počtu Rómov, ktorí dočasne migrujú do krajín EÚ v rámci bezvízového režimu a dokonca žiadajú o azyl²⁹. To môže nepriaznivo ovplyvniť liberalizáciu vízového režimu, ktorá je jedným z najväčších úspechov smerom k integrácii západného Balkánu do EÚ. Krajiny zahrnuté do procesu rozširovania musia zvýšiť svoje úsilie s cieľom pokročiť ďalej v integrácii svojich rómskych občanov. K tomu patria aj udržateľné riešenia pre utečencov a vnútorne vysídlené osoby, z ktorých mnohí sú práve Rómovia³⁰.

4. ĎALŠÍ POSTUP

Z posúdenia národných stratégií integrácie Rómov, ktoré vykonala Komisia, vyplýva, že členské štáty vyvíjajú úsilie s cieľom vypracovať komplexný prístup k integrácii rómskeho obyvateľstva. Na vnútroštátnej úrovni však treba urobiť oveľa viac. Socio-ekonomická integrácia Rómov je v prvom rade a predovšetkým zodpovednosťou členských štátov a tieto budú musieť zintenzívniť svoje úsilie, aby

²⁶ Záhrebské vyhlásenie z 27. októbra 2011, schválené na konferencii o vydávaní listín súvisiacich s osobným stavom a o registrácii v juhovýchodnej Európe.

²⁷ Tento záväzok zahŕňa: vypracovanie alebo prepracovanie príslušných všeobecných a osobitných akčných plánov a programov v štyroch kľúčových oblastiach, zjednodušenie prístupu k osobným dokumentom a registrácii; podpora vzdelávania v ranom detskom veku a zníženie predčasného ukončenia školskej dochádzky u Rómov; podpora zamestnávania Rómov vo verejnom a súkromnom sektore; predchádzanie diskriminácii v sociálnej a zdravotnej starostlivosti a zlepšenie podmienok bývania Rómov, najmä tých, ktorí žijú v neoficiálnych osadách.

²⁸ Realizácia sa monitoruje prostredníctvom mechanizmu procesu stabilizácie a pridruženía (PSP) a výročných správ o pokroku. praktické dôsledky budú ďalej sledované v roku 2012 na zasadnutiach výborov PSP.

²⁹ SEK(2011) 695 a SEK(2011) 1570.

³⁰ Sarajevský proces (Belehradské vyhlásenie zo 7. novembra 2011) zahŕňa spoločný regionálny program k tejto otázke v hodnote 584 miliónov EUR.

boli schopné plniť svoje povinnosti, a to v podobe konkrétnejších opatrení, presne určených cieľových hodnôt pre merateľné výsledky, jednoznačne vyčlenených finančných prostriedkov na vnútroštátnej úrovni a dobre fungujúceho vnútroštátneho systému monitorovania a hodnotenia.

Na zvládnutie zistených problémov a na dosiahnutie účinnej integrácie rómskej menšiny potrebujú členské štáty, hlavne tie, ktoré majú početnú rómsku populáciu, najmä:

- *Pokračovať v pravidelnom dvojstrannom dialógu s Komisiou a príslušnými zainteresovanými stranami s cieľom*

- zabezpečiť, aby vnútroštátne stratégie a akčné plány boli zosúladené s právnymi predpismi EÚ a s konkrétnou situáciou v krajine vrátane hlavných smerov politik a reforiem verejného sektora, a aby sa zohľadnil dosah hospodárskej krízy,
- zabezpečiť účinné využívanie vnútroštátnych aj európskych fondov,
- podporovať a monitorovať skutočnú realizáciu stratégií.

- *Zapájať regionálne a miestne orgány*

Členské štáty musia zabezpečiť, aby realizácia stratégií bola v súlade s regionálnymi a miestnymi plánmi. Z hľadiska uskutočnenia zmien nemožno obísť regionálne a miestne orgány, ktoré je potrebné plne zapájať do preskúmania a realizácie týchto stratégií. Komisia bude okrem toho podporovať výmenu skúseností a vytváranie sietí medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi.

- *Úzko spolupracovať s občianskou spoločnosťou*

Občianska spoločnosť, najmä rómske organizácie, by sa nemali považovať za pasívnych poberateľov zmien, ale malo by sa od nich vyžadovať, aby zohrávali aktívnu úlohu pri ich tvorbe. Musia zohrávať kľúčovú úlohu pri začleňovaní Rómov do spoločnosti a pri budovaní dôvery medzi väčšinami a menšinami. Členské štáty musia prijať nevyhnutné opatrenia, aby zabezpečili účasť občianskej spoločnosti pri preskúmaní, realizácii a monitorovaní svojich vnútroštátnych stratégií.

- *Vyčleniť primerané finančné zdroje*

Členské štáty musia pridelit' dostatočné zdroje na realizáciu národných stratégií integrácie Rómov, keďže je to prejav ich ambícií v tomto smere. Okrem vnútroštátneho financovania budú opatrenia zahrnuté do týchto stratégií tvoriť takisto súčasť rokovaní o štrukturálnych fondoch a Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka na programovacie obdobie 2014 – 2020. Rámec kohéznej politiky, ktorý navrhla Komisia, zahŕňa minimálnu výšku prostriedkov pridelených na sociálne začlenenie a odstraňovanie chudoby, lepší prístup k finančným prostriedkom a zlepšenie ich koordinácie a integrácie, určuje zaradenie integrácie marginalizovaných

skupín, napr. Rómov, medzi investičné priority, ako aj požiadavky podmienenosti *ex ante*, ktorými sa investície zo štrukturálnych fondov podmieňujú existenciou národnej stratégie integrácie Rómov v súlade s rámcom EÚ.

- *Monitorovať transformáciu a umožniť úpravy politiky*

Národné reformné programy v rámci európskeho semestra sa preskúmajú z hľadiska ich súladu s národnými stratégiami integrácie Rómov a v prípade potreby sa v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny uvedú referenčné údaje týkajúce sa integrácie Rómov s cieľom poskytnúť príslušným členským štátom usmernenie v záujme ďalšieho pokroku. Pre budúce roky sa od členských štátov žiada, aby úmerne k počtu svojej rómskej populácie systematicky riešili otázku začleňovania Rómov vo svojich národných reformných programoch.

Okrem toho sprievodný pracovný dokument k tomuto oznámeniu obsahuje zhrnutie najdôležitejších bodov, ktoré pomáhajú členským štátom prekonať rozdiely medzi rómskym a väčšinovým obyvateľstvom. Podrobné posúdenie bude k dispozícii aj členským štátom v rámci dialógu s nimi.

Členské štáty sa takisto vyzývajú, aby oznamovali Komisii výsledky vykonávaného monitorovania realizácie svojich príslušných stratégií.

Agentúra EÚ pre základné práva bude pokračovať vo svojich prieskumoch v celej EÚ a úzko spolupracovať s členskými štátmi s cieľom podporiť ich pri vypracúvaní spoľahlivých vnútroštátnych systémov monitorovania.

Komisia bude naďalej podporovať mobilizáciu kapacít v rámci členských štátov. Na tento účel sa vytvorí sieť národných kontaktných miest vo všetkých členských štátoch EÚ s cieľom podeliť sa o výsledky ich opatrení zameraných na riešenie integrácie Rómov, zabezpečiť výmenu osvedčených postupov a partnerské hodnotenie realizácie ich stratégií. Európska platforma pre začleňovanie Rómov bude aj naďalej poskytovať fórum pre zainteresované strany s cieľom výmeny názorov.

Komisia bude každoročne hodnotiť realizáciu národných stratégií integrácie Rómov v správach pre Európsky parlament a Radu, ako aj v rámci stratégie Európa 2020.

- *Presvedčivo bojovať proti diskriminácii*

Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa antidiskriminačné právne predpisy účinne vykonávali na ich území. Pri predkladaní správy v roku 2013 o uplatňovaní smernice EÚ o rasovej rovnosti sa bude Komisia venovať právnym otázkam s osobitným dôrazom na aspekty týkajúce sa integrácie Rómov³¹.

³¹ Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. EÚ L 180, 19.7.2000).